

เอกสารประกอบการสอน
วิชา กฎหมายบัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน
LAW 3501

ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขา ศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2561

ชื่อตำรา เอกสารประกอบการสอน วิชา กฎหมายบัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน
ชื่อผู้แต่งเรียบเรียง ธนวัฒน์ พิสิฐจินดา
พิมพ์ที่
จำนวนที่พิมพ์
ปีที่พิมพ์

บัญชีเดินสะพัด

ตาม ป.พ.พ.บรรพ 3 ลักษณะ 19 บัญชีเดินสะพัด จะมีบทมาตราที่เกี่ยวข้องอยู่ทั้งหมด 5 มาตราด้วยกัน คือ มาตรา 856 , มาตรา 857 , มาตรา 858 , มาตรา 859 , มาตรา 860 โดยสามารถแบ่งแยกหลักเกณฑ์สำคัญ ๆ ดังนี้

1. ลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

“สัญญาบัญชีเดินสะพัด” ถือว่า เป็นสัญญาต่างตอบแทน (ตามนัยของ ป.พ.พ.มาตรา 369) และ เป็นสัญญาไม่มีแบบที่กฎหมายบังคับไว้ เพียงแต่ต้องมีข้อตกลงอันตรงกับลักษณะเฉพาะตามที่ ป.พ.พ.มาตรา 856 บัญญัติไว้เท่านั้น ที่สำคัญคือ สัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น เป็นสัญญาที่สมบูรณ์ได้โดยข้อตกลง ดังนั้น แม้จะยังไม่มีการทำเอกสารใดๆ ขึ้นมา อาทิ เช่น ไม่มีหนังสือสัญญาหรือไม่มีบัญชีหนี้ ลำพังเพียงแต่มีข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาก็ย่อมเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดโดยสมบูรณ์ได้แล้ว

ตัวอย่าง นายดำเป็นโจทก์ฟ้องนายแดงเป็นจำเลยต่อศาลแพ่ง ขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้กู้ยืม แต่ตามคำฟ้องของโจทก์การบรรยายฟ้องเข้าลักษณะของเรื่องสัญญาบัญชีเดินสะพัด ดังนี้ ศาลแพ่งมีอำนาจนำบทกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาบัญชีเดินสะพัดมาปรับกับข้อเท็จจริงแก่คดีได้ (เทียบ ฎ.4872/2528)

2.องค์ประกอบของสัญญาบัญชีเดินสะพัด มีอยู่ 5 ข้อ ดังนี้

องค์ประกอบข้อ 1 : ต้องเป็นสัญญา

เนื่องจาก “สัญญา” เป็น “นิติกรรมสองฝ่าย” อันจะต้องประกอบด้วย

- (1) คู่สัญญา
- (2) คำเสนอและคำสนองต้องกัน
- (3) ต้องมีข้อตกลงกำหนดผลประโยชน์สุดท้ายที่คู่สัญญาตั้งใจให้เกิด(วัตถุประสงค์แห่งสัญญา)

ดังนั้น “สัญญาบัญชีเดินสะพัด” จึงต้องประกอบด้วยเงื่อนไขตาม (1)(2)(3) มาเป็นอันดับแรกก่อนเสมอ หากนิติกรรมใด มิใช่ “สัญญา” นิติกรรมนั้น ย่อมมิอาจเป็น “สัญญาบัญชีเดินสะพัด”

ตัวอย่าง นายดำทำคำเสนอไปยังธนาคาร ก. จำกัด เพื่อขอทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีแต่ธนาคาร ก. จำกัด มิได้มีคำสนองตอบกลับมาถึงนายดำแต่อย่างใด จะเห็นว่า แม้

“สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี” คือ สัญญาบัญชีเดินสะพัด (ฎ.148-149/2534) แต่การที่นายคำทำคำเสนอดังกล่าวคงเป็นเพียง “นิติกรรมฝ่ายเดียว” เท่านั้น

ผลทางกฎหมาย เมื่อนิติกรรมที่นายคำทำไป คือ คำเสนอของนายคำฝ่ายเดียวเท่านั้น ดังนั้นสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี (สัญญาบัญชีเดินสะพัด) ระหว่างนายคำกับธนาคาร ก. จำกัด จึงไม่เกิดขึ้น

องค์ประกอบข้อ 2 : ระหว่างบุคคลสองคน

องค์ประกอบข้อนี้ จัดเป็นลักษณะเฉพาะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ควรพึงระวังอย่าสับสนกับสัญญารูปแบบอื่นที่มีการบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “..สองคนขึ้นไป..” เด็ดขาด อาทิ เช่น สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1012 เป็นต้น เนื่องจากเมื่อเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัดแล้วในเรื่องคู่สัญญา ป.พ.พ.มาตรา 856 ได้กำหนดเฉพาะเจาะจงแล้วว่าให้มีคู่สัญญาเพียง “ระหว่างบุคคลสองคน” เท่านั้น จะมีคู่สัญญามากกว่านี้ไม่ได้ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากโดยสภาพของสัญญาบัญชีเดินสะพัดย่อมไม่เปิดช่องให้เกิดการหักกลบลบกันในหนี้อันมีมูลมาจากกิจการที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหลายๆ ฝ่ายได้นั่นเอง

ข้อสังเกต แต่ถ้าบุคคลที่ว่ามีจำนวนหลายคนและโดยสถานะทางกฎหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าเป็น “บุคคลคนเดียว” อาทิ เช่น ลูกหนี้ร่วมกันหรือเจ้าหนี้ร่วมกัน ย่อมอยู่ในความหมายของบุคคลตามองค์ประกอบข้อนี้ได้

ตัวอย่าง นายคำกับนายแดงตกลงจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญดำแดง เพื่อทำกิจการขายเครื่องดนตรี ต่อมาห้างหุ้นส่วนสามัญดำแดงได้ยื่นคำเสนอขอทำสัญญากู้เงินเบิกเกินบัญชีกับธนาคาร ก. จำกัด

ประเด็น คือ หากธนาคาร ก. จำกัด ทำคำสนองกลับไปให้ห้างหุ้นส่วนสามัญดำแดงตกลงยินยอมเข้าทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีด้วย ดังนี้ สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี (สัญญาบัญชีเดินสะพัด) ระหว่าง ห้างหุ้นส่วนสามัญดำแดงกับธนาคาร ก. จำกัด ย่อมเกิดขึ้นตาม ป.พ.พ.มาตรา 856 ได้ ทั้งนี้ เนื่องจาก

^๑พวงผกา บุญโสภาคย์ ประสาน บุญโสภาคย์, คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540), หน้า 239.

^๒จิตติ ดิงศภิษฐ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย บัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 17 (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2533), หน้า 7.

(1) ด้วยผลของ ป.พ.พ.มาตรา 1033 วรรคสองประกอบมาตรา 1050 นายดำและนายแดงยอมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้โดยถือเสมือนหนึ่งว่า “นายดำและนายแดงเป็นบุคคลคนเดียว” ในนามของ “ห้างหุ้นส่วนสามัญนายดำแดง” แล้ว

(2) เมื่อห้างหุ้นส่วนสามัญนายดำแดงและธนาคาร ก. จำกัด ต่างก็เป็น “นิติบุคคล” อันมีสิทธิและหน้าที่ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 67 เช่นเดียวกับ “บุคคลธรรมดา” ดังนั้น สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าว (สัญญาบัญชีเดินสะพัด) จึงเป็นข้อตกลง ระหว่างบุคคลสองคน คือ ห้างหุ้นส่วนสามัญนายดำแดงบุคคลหนึ่งกับธนาคาร ก. จำกัดอีกบุคคลหนึ่ง นั่นเอง

องค์ประกอบข้อ 3 : สืบแต่นั้นไปหรือในชั่วเวลาอันใดอันหนึ่ง

องค์ประกอบข้อนี้เป็นเงื่อนไขทางเวลาเกี่ยวกับอายุของสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ต้องมีอยู่ใน ข้อตกลงของสัญญาบัญชีเดินสะพัดด้วย แบ่งออกได้ 2 กรณี ดังนี้

กรณี “สืบแต่นั้นไป” คือ กรณีที่คู่สัญญามีการตกลงกันในข้อสัญญาว่าให้สัญญาบัญชีเดินสะพัดคงมีอยู่เรื่อยไปโดยไม่มีกำหนดเวลา กรณีนี้ เรียกว่า “สัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่มีกำหนดเวลา”

กรณี “ในชั่วเวลาอันใดอันหนึ่ง” คือ กรณีที่คู่สัญญามีการตกลงในข้อสัญญาว่าให้สัญญาบัญชีเดินสะพัดคงมีอยู่เพียงตามกำหนดเวลาที่ระบุเอาไว้ตามข้อสัญญาเท่านั้น กรณีนี้ เรียกว่า “สัญญาบัญชีเดินสะพัดมีกำหนดเวลา”

ข้อสังเกต สำหรับความแตกต่างของสัญญาบัญชีเดินสะพัดทั้ง 2 กรณีข้างต้นนั้นจะสัมพันธ์กับการสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัด (ดูคำอธิบายต่อไปข้างหน้า)

องค์ประกอบข้อ 4 : ให้ตัดทอนบัญชีหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน

องค์ประกอบข้อนี้ ถือว่าเป็นคุณลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดที่สำคัญมาก กล่าวคือ สัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น จะต้อง

- (1) มีการจัดทำบัญชีหนี้ขึ้น และ
- (2) มีการตัดทอนบัญชีหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน

ตามองค์ประกอบข้อ 4 นี้ เป็นข้อชี้ชัดว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นต้องมีการจัดให้มีบัญชี
หนี้และต้องมีการตัดทอนบัญชีหนี้ด้วย ทั้ง 2 ประการนี้ จัดเป็น “วัตถุประสงค์แห่งหนี้” ของ
สัญญาบัญชีเดินสะพัด อันหมายถึงข้อกำหนดหรือความผูกพันที่คู่สัญญาบัญชี
เดินสะพัดจะต้องปฏิบัติให้มีขึ้น

ส่วน วิธีการตัดทอนบัญชีหนี้ คือ หักกลบลบกัน โดยทั่วไปแล้วก็จะมีการตัดทอน
บัญชีหนี้กันเป็นคราวๆ ไป อาทิ เช่น คู่สัญญาตกลงกันว่าทุกสิ้นเดือนให้มีการตัดทอนบัญชี
หนี้กันครั้งหนึ่ง เป็นต้น ส่วนจำนวนหนี้ที่จะทำการตัดทอนหรือหักกลบลบกันนั้น คู่สัญญา
จะตัดทอนหรือหักกลบลบกันทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ทั้งนี้ แล้วแต่ความสมัครใจของ
คู่สัญญาที่ได้ตกลงกันไว้

ข้อสังเกต แม้ถ้อยคำในตัวบท ป.พ.พ.มาตรา 856 นั้น จะใช้คำว่า “ตัดทอนบัญชี” ส่วน
ถ้อยคำในตัวบท ป.พ.พ.มาตรา 860 ใช้คำว่า “หักทอนบัญชี” ก็ตาม แต่ความหมายนั้น
ย่อมไม่แตกต่างกัน

กำหนดเวลาหักทอนบัญชี

สำหรับกำหนดเวลาหักทอนบัญชีตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น โดยปกติคู่สัญญาจะมีการ
กำหนดเวลากันไว้ อาทิ เช่น ให้มีการหักทอนบัญชีทุกสิ้นเดือน , ทุก 2 เดือน , ทุก 3 เดือน
 เป็นต้น ทั้งนี้ แล้วแต่ข้อตกลงของคู่สัญญา แต่ถ้าคู่สัญญามีได้กำหนดกันไว้ว่าให้หักทอน
บัญชีโดยระยะเวลาอย่างไร ตาม ป.พ.พ.มาตรา 858 ให้ถือเอาเป็นกำหนด 6
เดือน เป็นระยะเวลาให้หักทอนบัญชี

ข้อสังเกต ระยะเวลาหักทอนบัญชีดังกล่าวนี้มีไ้ระยะเวลาสิ้นสุดของสัญญาบัญชี
เดินสะพัด แต่ถ้าคู่สัญญาจะตกลงให้วันที่หักทอนบัญชีเสร็จจรวดใดเป็น
วันสิ้นสุดระยะเวลาของสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้นคู่สัญญาก็ย่อมตกลงได้

ข้อเท็จจริงที่น่าสนใจ

นายดำตกลงให้นายแดงพ่อค้าร้านขายของชำจัดทำบัญชีหนี้ขึ้น
สำหรับซื้อสินค้าไว้ โดยเมื่อนายดำนำสินค้าจากร้านของนายแดงไปเมื่อใดก็ให้นายแดง
ลงบัญชีหนี้ดังกล่าวเอาไว้ พอถึงสิ้นเดือนนายดำจะนำเงินมาชำระค่าสินค้า
ให้แก่ นายแดงทั้งหมดบ้างหรือบางส่วนบ้างเช่นนี้ทุกเดือน

ประเด็นปัญหา

ข้อตกลงระหว่างนายดำกับนายแดงเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด หรือไม่

คำตอบ

ไม่เป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด ตาม ป.พ.พ.มาตรา 856 เนื่องจากเมื่อนายดำกับ
นายแดงจะตกลงให้มีการทำบัญชีหนี้ แต่นายดำกับนายแดง ก็มีได้ตกลงให้มีการตัดทอน

บัญชีนี้ระหว่างกัน กล่าวคือ นายดำกับนายแดงมิได้มีการกำหนดให้นำหน้ามาหักกลบลบกันเป็นคราวๆ ไป ดังนั้น ข้อตกลงระหว่างนายดำกับนายแดงคงเป็นเพียงเรื่องการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าธรรมดาเท่านั้น

องค์ประกอบข้อ 5 : คงชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยตุลภาค

องค์ประกอบข้อนี้ ถือว่าเป็น “วัตถุแห่งหนี้” ของสัญญาบัญชีเดินสะพัดเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นข้อปฏิบัติที่คู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดพึงต้องกระทำด้วย สำหรับ คำว่า “โดยตุลภาค” แปลว่า โดยภาวะที่เสมอกัน ดังนั้น คำว่า “คงชำระหนี้ส่วนที่เหลือโดยตุลภาค” จึงหมายถึง ภายหลังตัดทอนบัญชีหนี้ เมื่อทราบว่าเหลือจำนวนหนี้อยู่เพียงใดและฝ่ายใดอยู่ในฐานะเจ้าหนี้แล้ว ฝ่ายที่อยู่ในฐานะเจ้าหนี้นั้นย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ฝ่ายที่อยู่ในฐานะลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ได้เป็นคราวๆ ไป โดยภาวะที่เสมอกัน

ตัวอย่าง นายดำกับนายแดงเป็นคู่สัญญาบัญชีเดินสะพัด ภายหลังการตัดทอนบัญชีหนี้แล้วนายดำคงเป็นหนี้นายแดง 500 บาท นายแดงย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้นายดำชำระหนี้แก่นายแดงในจำนวนดังกล่าวได้ ในทางกลับกัน ภายหลังการตัดทอนบัญชีหนี้แล้ว นายแดงคงเป็นหนี้นายดำ 500 บาท นายดำก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้นายแดงชำระหนี้แก่นายดำในจำนวนดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน

3. ผลประโยชน์ทางกฎหมาย (ดอกเบีย) : ที่คู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดพึงได้รับ

หลัก : การคิดดอกเบียกู้ยืม

เรื่อง สัญญากู้ยืม ตาม ป.พ.พ.มาตรา 655 วรรคแรก ห้ามมิให้คิดดอกเบียในดอกเบียที่ค้างชำระ อันหมายถึง ในกรณีสัญญากู้ยืมที่ลูกหนี้จะต้องชำระดอกเบียด้วย หากลูกหนี้ค้างชำระดอกเบียอยู่เพียงใด ดอกเบียที่ลูกหนี้ค้างชำระดังกล่าวนั้น ห้ามเจ้าหนี้คิดดอกเบียซ้อนดอกเบียอีก นั่นเอง

ตัวอย่าง นายดำทำสัญญากู้ยืมเงินนายแดง โดยสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าว ระบุด้วยว่า นายดำต้องชำระดอกเบียในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี จากต้นเงินกู้ยืม เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ นายดำชำระแต่เพียงต้นเงินคืนให้แก่ นายแดงเท่านั้น แต่ไม่ชำระดอกเบีย นายดำจึงมีดอกเบียค้างชำระนายแดงอยู่ 5,000 บาท เช่นนี้ นายแดงจะคิดดอกเบียจากยอดเงินจำนวน 5,000 บาท อันเป็นดอกเบียที่ค้างชำระจากนายดำไม่ได้เป็นการคิดดอกเบียซ้อนดอกเบียต้องห้ามตาม ป.พ.พ.มาตรา 655 วรรคแรก

ข้อยกเว้น เมื่อดอกเบียค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี คู่สัญญากู้ยืมจะตกลงกันให้เอาดอกเบียนั้นทบเข้ากับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบียในจำนวนเงินที่ทบกันนั้นก็ได้ แต่การตกลง

เช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 655 วรรคแรก ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าวนี้เป็นกรณีที่กฎหมายยอมให้เจ้าหนี้คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยที่ลูกหนี้ค้างชำระได้

หลัก : การคิดดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัด

การเสียดอกเบี้ยตามสัญญาบัญชีเดินสะพัด ถือเป็น “วัตถุแห่งหนี้” อีกประการหนึ่งของสัญญาบัญชีเดินสะพัด อันมีวิธีคิดดอกเบี้ย ตาม ป.พ.พ.มาตรา 860 ประกอบมาตรา 655 วรรคสอง ดังนี้

ป.พ.พ.มาตรา 860 บัญญัติว่า “เงินส่วนที่ผิดกันอยู่นั้น ถ้ายังมีได้ชำระ ท่านให้คิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จเป็นต้นไป” จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สำหรับสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น หากภายหลังการหักทอนบัญชีนี้แล้ว เมื่อทราบว่าเหลือจำนวนหนี้อยู่เพียงใดและฝ่ายใด อยู่ในฐานะลูกหนี้ ฝ่ายที่อยู่ในฐานะเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิคิดดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีนี้เสร็จเป็นต้นไปได้ทันที

ป.พ.พ.มาตรา 655 วรรคสอง บัญญัติว่า “ส่วนประเพณีการค้าขายที่คำนวณดอกเบี้ยต้นในบัญชีเดินสะพัด...หาอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติซึ่งกล่าวมาในวรรคก่อนนั้นไม่” จากบทบัญญัติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า สำหรับสัญญาบัญชีเดินสะพัด ภายหลังการหักทอนบัญชีนี้แล้ว ดอกเบี้ยนับแต่วันที่หักทอนบัญชีนี้เสร็จ เมื่อกลายเป็นดอกเบี้ยที่ค้างชำระ ฝ่ายเจ้าหนี้อย่อมนำดอกเบี้ยที่ค้างชำระนั้นเข้ามาทบกับต้นเงินแล้วให้คิดดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่ทบเข้ากันได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ดอกเบี้ยนั้นค้างชำระไม่น้อยกว่า 1 ปี ตาม ป.พ.พ.มาตรา 665 วรรคแรก เสียก่อน

กล่าวโดยสรุป คือ การคิดดอกเบี้ยในสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น นับแต่วันที่หักทอนบัญชีเสร็จ ฝ่ายที่เป็นเจ้าหนี้อย่อมคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 860 ประกอบมาตรา 655 วรรคสอง โดยถือว่าเป็นข้อยกเว้นของ ป.พ.พ. มาตรา 665 วรรคแรกและมาตรา 224 วรรคสอง

ตัวอย่าง นายดำทำสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชี (สัญญาบัญชีเดินสะพัด)กับธนาคาร ก. จำกัด

โดยตกลงว่า

- (1) กำหนดให้หักทอนบัญชีเป็นรายเดือน ภายในวันที่ 5 ของเดือน และ
- (2) ให้ธนาคาร ก. จำกัด คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

ตามตัวอย่างนี้ หากปรากฏว่า วันที่ 5 มกราคม 2557 นายคำกู้เงินตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีดังกล่าวจากธนาคาร ก. จำกัด เป็นจำนวน 100,000 บาท จะเห็นว่า กำหนดวันหักทอนบัญชี คือ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 ดังนั้น หากภายใน วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 นายคำมิได้ชำระต้นเงิน 100,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี

ผลทางกฎหมาย คือ

(1) ดอกเบี้ยกู้ยืมที่เกิดขึ้น นับแต่ วันที่ 5 มกราคม 2557 ก็จะถูกทบเข้าไปเพื่อเป็นต้นเงินใหม่ทันทีภายใน วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 และ

(2) ต้นเงินใหม่ดังกล่าวนี้ก็จะเริ่มถูกคิดดอกเบี้ยทันที นับแต่ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 อันเป็นวันที่หักทอนบัญชีเสร็จ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 860 ประกอบมาตรา 655 วรรคสอง

หากต่อมาใน วันที่ 5 มีนาคม 2557 อันเป็นกำหนดวันหักทอนบัญชี นายคำมิได้ชำระต้นเงินใหม่ที่เกิดขึ้นพร้อมด้วยดอกเบี้ยในระหว่างผิดอันเกิดขึ้นนับแต่ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 ดังกล่าว

ผลทางกฎหมาย คือ ดอกเบี้ยใหม่ที่ค้างชำระซึ่งนับแต่ วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2557 นั้นก็จะถูกทบเข้าไปเพื่อเป็นต้นเงินใหม่เพิ่มขึ้นอีกทันทีภายใน วันที่ 5 มีนาคม 2557 อันเป็นวันที่หักทอนบัญชีเสร็จตาม ป.พ.พ.มาตรา 860 ประกอบมาตรา 655 วรรคสอง

ข้อสังเกตที่สำคัญเพิ่มเติม

ประการที่ (1) เนื่องจาก ป.พ.พ.มาตรา 224 วรรคแรก บัญญัติว่า “หนี้เงินนั้น ท่านให้คิดดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ถ้าเจ้าหนี้ยาจจะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่านั้นโดยอาศัยเหตุอย่างอื่นอันชอบด้วยกฎหมายก็คงให้ส่งดอกเบี้ยต่อไปตามนั้น” และ ตามตัวอย่างนี้ ธนาคาร ก. จำกัด เรียกดอกเบี้ยระหว่างผิดนัดจากนายคำได้สูงกว่าร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีได้เพราะอาศัยเหตุตาม ป.พ.พ. มาตรา 654 นั้นเอง

ประการที่ (2) ตามตัวอย่างนี้ หากนายคำยังมีได้ชำระต้นเงินที่ถูกนำเอาดอกเบี้ยเข้ามาทบภายหลังวันที่หักทอนบัญชีเสร็จตามกำหนดไปเรื่อย ๆ ผลที่ตามมา คือ ธนาคาร ก. จำกัด ย่อมมีสิทธินำดอกเบี้ยที่ค้างชำระทบเข้ากับต้นเงินที่เพิ่มขึ้นนั้นไปทุกคราว เมื่อมีการหักทอนบัญชีนี้เสร็จ ทั้งนี้ จนกว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดจะสิ้นสุดลง

ประการที่ (3) ตามตัวอย่างนี้ นายคำอาจยับยั้งการนำดอกเบี้ยยู่ค่างชำระทบเข้ากับต้นเงินได้ คือ นายคำจะต้องนำเงินค่าดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นนั้นชำระให้แก่ ธนาคาร ก. จำกัด ให้หมดเสียก่อนพ้นกำหนด วันหักทอนบัญชีตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีที่จะตามมาในเดือนต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้หนี้ค่างเหลืออยู่เพียงยอดเดียว คือ ต้นเงิน 100,000 บาทเพียงเท่านั้น ธนาคาร ก. จำกัด ก็จะไม่ยอดดอกเบียยู่ค่างชำระที่จะนำเข้าทบกับต้นเงินแล้ว คิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยได้

4. การสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัด

สำหรับการสิ้นสุดของบัญชีเดินสะพัดนั้น แบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้

(1) สัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่มีกำหนดเวลา คือ สัญญาบัญชีเดินสะพัดที่ไม่มีข้อสัญญาเกี่ยวกับกำหนดเวลาการเลิกสัญญาเอาไว้และตราบใดที่สัญญาเดินสะพัดยังคงใช้บังคับกันอยู่ระหว่างคู่สัญญา ระบบการคิดดอกเบี้ยทบต้นก็ยังคงมีอยู่ไปเรื่อยๆ จนกว่าสัญญาบัญชีเดินสะพัดจะสิ้นสุดลง

เหตุสิ้นสุดของสัญญาบัญชีเดินสะพัดไม่มีกำหนดเวลา มี 2 เหตุด้วยกัน

เหตุสิ้นสุดเมื่อบอกเลิกสัญญา เป็นเหตุอันเกิดจากการที่คู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดและให้หักทอนบัญชีกันเสียในเวลาใดๆ ตาม **ป.พ.พ.มาตรา 859** สำหรับการบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวนี้ คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแสดงเจตนาก่อนก็ได้ เพียงแต่เมื่อบอกเลิกสัญญาบัญชีเดินสะพัดแล้วจะต้องให้หักทอนบัญชีกันด้วย

เหตุสิ้นสุดเมื่อคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งตาย เป็นเหตุอันเกิดจากการที่คู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งตาย กล่าวคือ เนื่องจากสัญญาบัญชีเดินสะพัดโดยสภาพแล้วย่อมเป็นการเฉพาะตัวโดยแท้ของคู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดเพราะต้องอาศัยความไว้วางใจเฉพาะตัวระหว่างคู่สัญญา ด้วยเหตุนี้ เมื่อกิจการในสัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้ตาย สัญญาบัญชีเดินสะพัดย่อมต้องระงับสิ้นสุดลงหลังจากลูกหนี้ตายแล้ว ฝ่ายเจ้าหนี้จะคิดดอกเบี้ยทบต้นต่อไปอีกไม่ได้ (ฎ.1862/2518)

(2) สัญญาบัญชีเดินสะพัดมีกำหนดเวลา คือ สัญญาบัญชีเดินสะพัดที่มีข้อสัญญากำหนดเวลาอันเกี่ยวกับการเลิกสัญญาเอาไว้ ทั้งนี้ ตามถ้อยคำในคำบท **ป.พ.พ.มาตรา 856** ที่บัญญัติว่า “...ในช่วงกำหนดอันใดอันหนึ่ง...” ดังนั้น หากคู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดได้มีการตกลงเอาไว้ในข้อสัญญาด้วยว่าให้สัญญาบัญชีเดินสะพัดสิ้นสุดลงเมื่อใด

เช่นนี้ เมื่อถึงกำหนดเวลาตามข้อสัญญานั้นแล้ว สัญญาบัญชีเดินสะพัดย่อมสิ้นสุดลงตามเวลาที่กำหนดไว้ทันที

5. ความสัมพันธ์ระหว่าง “ตัวเงิน” กับ “บัญชีเดินสะพัด”

เป็นกรณีตาม **ป.พ.พ.มาตรา 857** กล่าวคือ หากคู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดนำตัวเงินลงเป็นรายการในบัญชีเดินสะพัด ดังนี้ กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าการได้นำตัวเงินลงเป็นรายการในบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวนั้นมีเงื่อนไขว่าจะมีผู้ชำระเงินตามตัวเงินนั้น

อย่างไรก็ดี ถ้าต่อมาปรากฏว่าตัวเงินที่นำไปลงเป็นรายการในบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวไม่มีผู้ชำระเงินตามตัวเงินนั้น คู่สัญญาบัญชีเดินสะพัดจะเพิกถอนรายการที่มีการนำตัวเงินดังกล่าวอันนั้นเสียก็ได้

สำหรับ “ตัวเงิน” ตามป.พ.พ.มาตรา 857 คือ (1) ตัวแลกเงิน (2) ตัวสัญญาใช้เงิน (3) เช็ค นั่นเอง

ตัวอย่าง นายดำกับนายแดงตกลงทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดต่อกัน นายแดงออกเช็คผู้ถือและส่งมอบให้แก่นายดำ เช่นนี้ นายแดงยอมนำเช็คผู้ถือฉบับดังกล่าวลงเป็นรายการในบัญชีเดินสะพัดได้แต่ถ้าต่อมานายดำนำเช็คผู้ถือฉบับดังกล่าวไปขึ้นเงินแล้ว ปรากฏว่าธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค เช่นนี้ นายดำจะเพิกถอนเช็คฉบับนี้ ออกจากรายการในบัญชีเดินสะพัดเสียก็ได้

ตัวอย่าง นายดำกับธนาคาร ก. ตกลงทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดต่อกัน นายดำได้รับเช็คระบุชื่อมาจากนายแดง นายดำจึงสลักให้แก่ธนาคาร ก. เพื่อชำระหนี้โดยลงในรายการบัญชีเดินสะพัดเอาไว้หากปรากฏว่า ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คฉบับดังกล่าวปฏิเสธการจ่ายเงิน เช่นนี้ ธนาคาร ก. จะเพิกถอนเช็คฉบับนี้ออกจากรายการในบัญชีเดินสะพัดเสียก็ได้

6. อายุความสิทธิเรียกร้องในสัญญาบัญชีเดินสะพัด

โดยปกติเมื่อปรากฏว่าลูกหนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดจะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ (ป.พ.พ.

มาตรา 213 วรรคแรก) ส่วนอายุความสิทธิเรียกร้องในสัญญาบัญชีเดินสะพัดนั้น
เนื่องจากกฎหมายมิได้บัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องตาม
สัญญาบัญชีเดินสะพัดจึงมีกำหนด 10 ปี ตาม ป.พ.พ.มาตรา 193/30 (ฎ.4872/2528)
